

Mirostław Sielatycki odwołany niezgodnie z prawem – orzekł Sąd Rejonowy w Warszawie

Były dyrektor Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli (CODN) Mirostław Sielatycki został niezgodnie z prawem odwołany ze stanowiska przez ministra edukacji Romana Giertycha – orzekł 30 maja warszawski Sąd Rejonowy. Jego odwołanie stanowiło przykład dyskryminacji ze względu na odmienne przekonania dotyczące wizji edukacji o prawach człowieka w polskich szkołach – orzekł Sąd Rejonowy. Sąd zasądził na rzecz M. Sielatyckiego całość dochodzonego przez niego roszczenia, tj. łącznie ponad 19 tys. zł.

Sprawa Mirostawa Sielatyckiego była objęta Programem Spraw Precedensowych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Reprezentacji Mirostawa Sielatyckiego podjął się *pro bono* adw. Maciej Ślusarek, partner w kancelarii **Leśnodorski Ślusarek i Wspólnicy**.

Minister nie chciał „Kompasu”

Dnia 9 czerwca 2006 r. Mirostław Sielatycki został odwołany przez Ministra Edukacji Narodowej Romana Giertycha ze stanowiska Dyrektora Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. W uzasadnieniu decyzji o odwołaniu podane zostało, że Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli wydał publikację „Kompas – Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą”. Zdaniem Ministra powyższa publikacja nie może być uznana za realizację

ciąg dalszy na stronie 2

Mirostław Sielatycki i jego pełnomocnik – adw. Maciej Ślusarek

© Fot. Wojciech Olkuśnik / Agencja Gazeta

Kancelaria Wardyński i Wspólnicy Partnerem Głównym PSP

WARDYŃSKI i WSPÓLNICY ADWOKACI I RADCOWIE PRAWNI

W ramach realizacji projektu finansowanego przez *Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe*, PSP Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka nawiązał współpracę z kolejną kancelarią. Partnerem Głównym naszego Programu została kancelaria **Wardyński i Wspólnicy**.

Wardyński i Wspólnicy jest jedną z największych niezależnych kancelarii prawnych w Polsce, działa od lat 80. ubiegłego stulecia. Swoją pozycję zawdzięcza wzrostowi organicznemu a także fuzjom. Obecnie w kancelarii jest 19 wspólników oraz 77 współpracujących prawników.

Prawnicy kancelarii posiadają wiedzę i doświadczenie w świadczeniu szerokich usług prawnych międzynarodowym i krajowym klientom we wszystkich dziedzinach prawa gospodarczego. Od lat prawnicy kancelarii aktywnie działają w międzynarodowym środowisku prawniczym za pośrednictwem organizacji i sieci firm prawniczych. Dzięki tej międzynarodowej obecności kancelaria Wardyński i Wspólnicy współpracuje z wiodącymi na swoich rynkach, a także globalnymi firmami prawniczymi w Europie Środkowo-Wschodniej, jak również w Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Holandii, Niemczech, Danii, Szwecji, Francji i Stanach Zjednoczonych. www.wardyński.eu

Kancelaria Weil, Gotshal & Manges Partnerem Głównym PSP

WEIL, GOTSHAL & MANGES

Do grona podmiotów wspierających działalność PSP dołączyła kolejna renomowana kancelaria. Partnerem Głównym naszego Programu została kancelaria **Weil, Gotshal & Manges**.

Weil, Gotshal & Manges jest jedną z wiodących firm prawniczych na świecie. Zatrudnia około 1200 prawników w 18 biurach w Stanach Zjednoczonych, Europie i Azji. Warszawskie biuro kancelarii rozpoczęło

działalność w 1991 r. i znajduje się w ścisłym gronie najbardziej doświadczonych zagranicznych kancelarii w Polsce. Praktyka biura obejmuje m.in.: fuzje i przejęcia, rynki kapitałowe, bankowość i finanse, postępowania sądowe i sporne, podatki, nieruchomości, *private equity*, prawo energetyczne i telekomunikacyjne. Kancelaria jest od lat klasyfikowana przez „Chambers Global”, „The Legal 500” oraz „IFLR”, najbardziej prestiżowe wydawnictwa prawnicze na świecie, w czołówce najlepszych firm prawniczych. W rankingach „Rzeczpospolitej” **Weil Gotshal & Manges** regularnie uznawana jest za jedną z najlepszych firm prawniczych w Polsce.

zadań obowiązkowych Ośrodka, gdyż m.in. „[t]reści zawarte w publikacji dopuszczają tezę, że zakaz małżeńskich związków homoseksualnych i adopcji dzieci przez pary homoseksualne może być przejawem dyskryminacji. Takie treści są sprzeczne z podstawami programowymi kształcenia ogólnego, a zatem w żadnym razie nie mogą być prezentowane w sposób nadający im charakter materiału metodycznego dla nauczycieli”. Warto podkreślić, iż podręcznik „Kompas” jest oficjalnym podręcznikiem Rady Europy do nauki o prawach człowieka.

Odwotany dyrektor CODN wniósł w czerwcu 2006 r. pozew do sądu pracy, w którym dochodził uznania odwołania za bezskuteczne, odszkodowania z tytułu niezgodnego z prawem zwolnienia z pracy lub o odszkodowanie z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu. Ponieważ kilka miesięcy po zwolnieniu M. Sielatycki znalazł nową pracę, zrezygnował w toku procesu z żądania przywrócenia na stanowisko dyrektora CODN. Ponadto nie widział dla siebie miejsca w CODN po dokonanych tam licznych zmianach

AKTUALNOŚCI

Adam Bodnar na seminarium zorganizowanym przez *Humanity in Action Poland*

W dniu 14 czerwca 2007 r. dr Adam Bodnar wziął udział w seminarium zorganizowanym przez Fundację *Humanity in Action Poland* na temat problemu rozliczania się z przeszłością w Polsce. Seminarium zostało zorganizowane w ramach Letniego Programu Praw Człowieka i Praw Mniejszości. A. Bodnar w swoim wystąpieniu odniósł się do kwestii procedur lustracyjnych oraz zagrożenia dla praw człowieka.

Fundacja *Humanity in Action Poland* jest od 2005 r. organizacją partnerską *Humanity in Action* w Danii, Francji, Holandii, Niemczech i USA, które tworzą wspólnie sieć transatlantycką. Celem *Humanity in Action* jest kształcenie przyszłych elit, mających wiedzę w dziedzinie praw człowieka, zaangażowanych w działalność na rzecz ich umacniania. Jednym z głównych działań Fundacji jest coroczne organizowanie letniego programu szkoleniowego z zakresu praw człowieka. Absolwentką Letniego Programu Praw Człowieka i Praw Mniejszości poprzednich edycji jest **Dorota Pudzianowska**, prawnik Programu Spraw Precedensowych.

Adam Bodnar o sprawie M. Sielatyckiego w Radiu TOK FM:

Sprawa Mirosława Sielatyckiego i inne działania resortu edukacji są stale poruszane w dokumentach i badaniach Rady Europy dotyczących Polski, a postępowanie polskich skrytykował w swojej rezolucji również Parlament Europejski. O znaczeniu sprawy byłego dyrektora CODN niech świadczy również fakt, że Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, podczas wizyty w Polsce, osobiście spotkał się z M. Sielatyckim. Swoje stanowisko wyraził także Sekretarz Generalny organizacji Terry Davis.

personalnych przez Ministra Edukacji Narodowej.

Tryb odwołania, a przede wszystkim podany powód odwołania był szeroko komentowany w mediach oraz stał się przedmiotem szeregu oświadczeń ze strony różnych instytucji, m.in. Rady Europy. Do sprawy postanowił się przyłączyć także Rzecznik Praw Obywatelskich.

Różnica poglądów nie uzasadnia zwolnienia

30 maja 2007 r. zapadł wyrok uwzględniający powództwo M. Sielatyckiego o odszkodowanie z tytułu bezprawnego zwolnienia z pracy oraz stwierdzający dyskryminację w zatrudnieniu. W ustnym uzasadnieniu wyroku SSR Ewa Dmitruk tłumaczyła: „*Biorąc pod uwagę fakt, że początkowo działania powoda były akceptowane i wręcz pożądane przez pracodawcę, a następnie tylko i wyłącznie ze względu na osobiste przekonania ministra, odbiegające od przekonań powoda (...), powód został odwołany, należy stwierdzić, że naruszono zasadę równego traktowania.*”

W ocenie Sądu, minister nie miał prawa odwołać dyrektora CODN ze stanowiska na podstawie art. 38 ustawy o systemie oświaty, na który powołał się podejmując taką decyzję. Artykuł ten mówi, że dyrektora placówki podlegającej ministrowi edukacji można odwołać ze skutkiem natychmiastowym „w przypadkach szczególnie uzasadnionych”.

Zdaniem Sądu, w świetle wcześniejszych orzeczeń Sądu Najwyższego, za taki „szczególnie uzasadniony przypadek” można uznać tylko sytuację, kiedy dalsze pozostawienie danej osoby na stanowisku mogłoby wyrządzić szkody. W takiej sytuacji minister edukacji może odwołać dyrektora szkoły lub innej podległej mu placówki nie przeprowadzając wcześniej kontroli działań dyrektora Ośrodka ani nie zachowując okresu wypowiedzenia.

Natomiast w tym przypadku, jak podkreśliła sędzia, Sielatyckiego odwołano ze stanowiska, kiedy wydany przez CODN poradnik „Kompas” był już na rynku. – Nie ma jakichkolwiek racjonalnych, obiektywnych przesłanek, które powodowałyby, że trzeba było decyzję o odwołaniu dyrektora podjąć natych-

miast, np. z tego powodu, że zrobienie tego po przeprowadzeniu kontroli, spowodowałoby znaczące straty społeczne – powiedziała.

Na rzecz zwolnionego dyrektora CODN przemawiał także fakt, że podręcznik został zaakceptowany przez poprzednich ministrów edukacji, a praca Sielatyckiego w CODN była wysoko oceniana.

Sąd Rejonowy zasądził na rzecz M. Sielatyckiego ponad 3 tys. zł z tytułu bezprawnego odwołania z pełnienia funkcji dyrektora CODN. Ponadto zasądził ponad 16 tys. zł jako odszkodowanie za dyskryminację w miejscu pracy. Według sądu doszło do dyskryminacji ze względu na przekonania dotyczące odmiennej wizji M. Sielatyckiego oraz Ministra Edukacji Narodowej co do edukacji na temat praw człowieka w polskich szkołach. Podczas gdy M. Sielatycki opowiada się za otwartą dyskusją w szkołach na temat wszystkich praw człowieka, to Minister jest za dyskusją tylko na temat tych praw, które on sam uznaje za prawa człowieka. Jednocześnie, Sąd Rejonowy podkreślił, że w toku procesu nie zostały przedstawione żadne obiektywne przesłanki, które uzasadniałyby zwolnienie M. Sielatyckiego. Zgodnie z zasadą odwrócenia ciężaru dowodu w sprawach dyskryminacyjnych, w takim przypadku uznaje się, że rację ma strona, która uprawdopodobniła fakt dyskryminacji, czyli M. Sielatycki. Warto podkreślić, że jest to prawdopodobnie dotychczas najwyższa zasądzona kwota w polskich sądach z tytułu odszkodowania za dyskryminację. Sąd stwierdził, że skala naruszenia, jego charakter oraz wydzźwięk społeczny uzasadnia jej zasądzenie w całości.

Ministerstwo Edukacji Narodowej zapowiedziało apelację w tej sprawie.

Dawid Sześciło
Adam Bodnar

Dokumenty w sprawie M. Sielatyckiego, w tym opinia biegłej oraz mowy końcowe mec. Macieja Ślusarka, mec. Marka Mateckiego (pełnomocnika MEN) oraz przedstawiciela Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Mirosława Wróblewskiego są dostępne na stronie www.hfhr.org.pl/precedens

Dyskryminacja kobiet w ciąży przez ZUS – wyrok w sprawie M.S.

26 czerwca Sąd Apelacyjny w Krakowie wydał wyrok, w którym negatywnie odniósł się do polityki ZUS-u, dyskryminującej kobiety w ciąży w dostępie do świadczeń społecznych. Polega ona na uznawaniu umów o pracę zawieranych przez kobiety w ciąży za pozorne i odmowie świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego za okres zwolnienia chorobowego i następnie urlopu macierzyńskiego. Tym samym Sąd uwzględnił w całości apelację powódki i orzekając co do istoty zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Tarnowie.

Sprawa objęta była Programem Spraw Precedensowych. Fundacja uczestniczyła w postępowaniu w charakterze organizacji społecznej i przedstawiła Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie obszerną opinię w sprawie (dostępna na www.hfhr.org.pl/precedens). Na rozprawie w dniu 26 czerwca obecny był przedstawiciel Fundacji Maciej Bernatt, który przedstawił argumenty przemawiające na korzyść powódki.

Pani M.S. jest z wykształcenia księgową. W kwietniu 2005 r. zmieniła pracę. Przed podpisaniem umowy poinformowała nowego pracodawcę, że jest w drugim miesiącu ciąży. Do czerwca 2005 r. pracowała w pełnym wymiarze godzin, a następnie przeszła na urlop zdrowotny ze względu na zagrożenie ciąży. Po urodzeniu bliźniaków nie wróciła już do pracy. Przeszła na urlop macierzyński. Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmówił pani M.S. prawa do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego. Stwierdził, że umowa o pracę miała charakter pozorny i zawarta została w zamiarze obejścia przepisów w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Sąd Okręgowy w Tarnowie, mimo, że ustalił

iż pani M.S. świadczyła faktycznie pracę na rzecz nowego pracodawcy (a więc umowa o pracę nie miała charakteru pozornego), utrzymał decyzję ZUS w mocy. Pani M.S. złożyła apelację od tego wyroku, którą Sąd Apelacyjny uwzględnił.

Sąd Apelacyjny w ustnym uzasadnieniu podkreślał, że w przypadku M. S. nie może być mowy o pozornym charakterze umowy o pracę, która była podstawą żądanego od ZUS świadczenia. Zdaniem Sądu, taka pozorność miałaby miejsce wyłącznie, gdyby praca nie była świadczona a umowa miała charakter fikcyjny. Tymczasem, jak ustalił już Sąd Okręgowy w Tarnowie powódka pracę świadczyła, a jej przejście na zwolnienie chorobowe było związane bezpośrednio z ciążą. **Sąd podzielił również stanowisko Fundacji odwołujące się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, podkreślając, że nie może być mowy o obejściu prawa nawet jeżeli jedynym celem zawartej umowy o pracę jest chęć uzyskania świadczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego.** Sąd podkreślił również, że zarobki uzyskiwane przez M.S jako księgową nie były wygórowane. Stwierdził ponadto, że celem pracy człowieka jest uzyskiwanie wynagro-

KONFERENCJE

Adam Bodnar na prestiżowej konferencji w Budapeszcie

W dniach 1–2 czerwca 2007 r. na Central European University w Budapeszcie odbyła się konferencja pt. *Free to Protest: Constituent Power and Street Demonstrations*. Była to już piętnasta konferencja z cyklu „Jednostka v. Państwo”, zorganizowana po raz kolejny przez **prof. Andrasa Sajo**. Na konferencji **dr Adam Bodnar** przedstawił referat pt. *Shaping the Freedom of Assembly – Counter-Productive Effects of the Polish Road towards Illiberal Democracy*. Dotyczył on zagadnienia wolności zgromadzeń w Polsce i nawiązywał do głośnych spraw, które zmieniły polską praktykę w tej dziedzinie. Tekst wystąpienia A. Bodnara zamieszczamy na naszej stronie internetowej www.hfhr.org.pl/precedens w dziale „Aktualności”.

wyższym w ocenie Sądu nie można dopatrzyć się niczego negatywnego, a na pewno nie obejścia prawa.

Zdaniem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, sprawa M.S. może świadczyć o prowadzeniu przez ZUS stałej polityki odmawiania świadczeń kobietom, które podjęły pracę będąc w ciąży. Takie działanie jest przejawem dyskryminacji kobiet spodziewających się dziecka, sprzecznej z obowiązującym prawem. Także Sąd Najwyższy uznał taką praktykę ZUS za niedopuszczalną, co jednak nie zmieniło faktu, iż nadal w wielu przypadkach ZUS odmawia wypłaty pieniędzy. Należy mieć nadzieję, że do zmiany praktyki ZUS-u przyczyni się omówiony wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie.

Maciej Bernatt

AKTUALNOŚCI

Kancelaria **Wardyński i Wspólnicy** podjęła się reprezentowania trzech pokrzywdzonych kobiet, zwolnionych bezpodstawnie z Polskiego Radia S.A. Działania prawne podejmowane w ich sprawach skupiać się będą na dochodzeniu odszkodowania z tytułu dyskryminacji ze względu na wiek. W prowadzenie spraw zaangażowani są **dr Szymon Kubiak, adw. Dominika Stępniewska-Duch** oraz **apl. Marta Wałędziak**.

Adw. Beata Czechowicz podjęła się reprezentowania A.S. w sprawie dotyczącej pobicia go w barze w Warszawie z powodu jego rzekomej przynależności narodowej. Sprawa jest na etapie postępowania przygotowawczego.

Przed Sądem Rejonowym w Warszawie rozpoczęło się postępowanie w sprawie

popętnienia przestępstwa przez doktora W.T. Miało ono polegać na zaniedbaniu opieki medycznej w stosunku do aresztowanej A.P., w wyniku czego poniosła ona śmierć. Pełnomocnikiem oskarżycielki posiłkowej jest z ramienia Fundacji **adw. Mikołaj Pietrzak**.

W sprawie Reginy D., dotyczącej niehumanitarnego traktowania osób przebywających w ośrodku opiekuńczo-rehabilitacyjnym w Majdanie, pełnomocnikiem oskarżyciela posiłkowego jest **adw. Rafał Zawalski**.

Adw. Jacek Oleszczyk reprezentował organizację związkową działającą przy *Frito-Lay Poland* w Grodzisku Mazowieckim, w związku z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa narusze-

nia wolności związkowej. Sąd Rejonowy w Warszawie oddalił zażalenie na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania. W sprawie przygotowawczą jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Uważamy, że władze polskie nie wyjaśniły dostatecznie zarzutu naruszenia wolności związkowej, a tym samym nie wykonały pozytywnego obowiązku wynikającego z art. 11 Konwencji.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka, działając jako organizacja społeczna, złożyła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku w sprawie Mirosława H., dotyczącej dyskryminacji ze względu na narodowość. Skargę w imieniu Fundacji złożyła **adw. Monika Gąsiorowska**.

© Fot. Lukasz Kraszyński (x3)

Konferencja Programu Spraw Precedensowych: Rządy prawa – gospodarka – prawa człowieka

Z udziałem kilkudziesięciu przedstawicieli świata nauki, biznesu, mediów i organizacji pozarządowych odbyła się 18 czerwca 2007 r. konferencja Programu Spraw Precedensowych inaugurująca projekt finansowany z grantu *Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe*. Głównymi mówcami konferencji byli **prof. Leszek Balcerowicz** oraz **prof. Ewa Łętowska**. Konferencja została zorganizowana pod honorowym patronatem Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UW.

Projekt „Wzmacnianie rządów prawa i ochrony praw człowieka w Polsce poprzez zaangażowanie podmiotów gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego w działania prawne na rzecz interesu publicznego” ma na celu rozwijanie potencjału społeczeństwa obywatelskiego w umacnianiu standardów praw człowieka poprzez propagowanie metod tzw. litygacji strategicznej, czyli prowadzenia spraw sądowych, które mogą doprowadzić do rozstrzygnięć przetomowych z punktu widzenia ochrony praw jednostki. Stąd też, do udziału w konferencji zaproszono, oprócz prawników, także przedstawicieli nauki, biznesu i środowisk pozarządowych, a także mediów.

Po wprowadzających wystąpieniach gospodarzy imprezy: **Danuta Przywara**,

Wiceprezes Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz **prof. Tadeusza Tomaszewskiego**, Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UW, swój wykład wygłosił **prof. Leszek Balcerowicz** – były Prezes Narodowego Banku Polskiego, a obecnie wykładowca Szkoły Głównej Handlowej. Osłą wystąpienia L. Balcerowicza była relacja między praworządnością, demokracją i gospodarką. Skrytykował on jakość uchwalanego w Polsce prawa, lekceważenie wyroków Trybunału Konstytucyjnego i praktykę funkcjonowania sejmowych komisji śledczych. Z tych właśnie przyczyn, zdaniem L. Balcerowicza, w Polsce jest potrzebna wielka mobilizacja w obronie rządów prawa. L. Balcerowicz podkreślił przy tym, że rządy prawa są nierozzerwalnie

związane z prawami i wolnościami jednostki i muszą gwarantować pewne minimum wolności indywidualnej.

O roli kancelarii prawniczych w kształtowaniu standardów ochrony praw człowieka mówił **adw. Tomasz Wardyński z kancelarii Wardyński i Wspólnicy**. Według niego, obowiązkiem prawników jest świadczenie pomocy prawnej, w przypadkach uzasadnionych społecznie, bez względu na możliwość uzyskania wynagrodzenia. Jak stwierdził T. Wardyński, jest to szalenie ważny element pracy prawnika, ponieważ umożliwia budowę społecznego zaufania do zawodu. Ponadto, zdaniem adw. Wardyńskiego, wyzwaniem jest podejmowanie działań na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego poprzez uczestnictwo w takich inicjatywach jak Program Spraw Precedensowych.

Następnie, **dr Adam Bodnar**, koordynator Programu Spraw Precedensowych zaprezentował gościom konferencji osiągnięcia i zamierzenia PSP oraz projektu realizowanego ze środków CEE Trust. Przypomniał największe sukcesy

w prawie trzyletniej historii Programu – liczne wyroki różnych sądów: Trybunału w Strasburgu, TK, SN, NSA, sądów okręgowych, które były efektem prowadzonych w ramach Programu spraw. Wspomniał także, że dzięki działaniom PSP udało się w Polsce stworzyć trwałe ramy do przedstawiania przez organizacje pozarządowe „opinii przyjaciela sądu” w postępowaniach sądowych, w tym w postępowaniu przed TK oraz Trybunałem w Strasburgu.

Za najważniejsze obszary działań PSP w ostatnim czasie A. Bodnar uznał monitorowanie stosowania tymczasowego aresztowania, udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym dotyczącym konstytucyjności zasad orzekania przez asesorów sądowych, problemy wolności zgromadzeń i wolności słowa, a także dyskryminacji oraz praw kobiet.

Na zakończenie pierwszego panelu dyskusyjnego głos zabrali przedstawiciele kancelarii, które już zdecydowały się wspierać działalność PSP jako Partnerzy Programu: **mec. Daniel Jastrun z kancelarii Magnusson**, **mec. Piotr Kryczek z Don-Siemion, Chajec & Żyto** oraz **mec. Artur Zawadowski z Weil, Gotshal & Manges**.

Drugą część konferencji rozpoczęło wystąpienie **prof. Andrzeja Rzeplińskiego**, Sekretarza Zarządu HFPC, który wprowadził uczestników konferencji w dyskusję na temat roli strategicznych spraw sądowych (litygacji strategicznych) w formowaniu standardów ochrony praw jednostki. Wedle słów prof. Rzeplińskiego, strategiczne sprawy sądowe mają ogromne znaczenie nie tylko dla budowania społeczeństwa obywatelskiego, ale także w ograniczaniu przez nie władzy, szczególnie takiej, która stara się być absolutna i onnipotentna.

Przemawia prof. Leszek Balcerowicz

Obszerne wystąpienie **prof. Ewy Łętowskiej** (Instytut Nauk Prawnych PAN) poświęcone było roli organizacji pozarządowych w kształtowaniu standardów ochrony praw człowieka w Polsce. W tym kontekście, prof. Łętowska przypomniała o jednym z najważniejszych osiągnięć Programu Spraw Precedensowych, tj. doprowadzeniu do przelomowego wyroku Sądu Najwyższego w sprawie przeludnienia w więzieniach.

Z kolei **mec. Robert Krasnodębski** z kancelarii Weil, Gotshal & Manges, w swoim wystąpieniu podkreślał znaczenie pomocy prawnej *pro bono* i działań w interesie publicznym dla budowania społecznej odpowiedzialności prawników. Dzielił się także własnymi doświadczeniami w udzielaniu bezpłatnych porad prawnych, także w ramach PSP. Zauważył również, że coraz więcej renomowa-

nych kancelarii prawniczych decyduje się podejmować działalność pro bono, czerpiąc z tego wiele satysfakcji.

Na zakończenie **mec. Magda Mierzawska** z Kancelarii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu przedstawiała doświadczenia związane z udziałem organizacji pozarządowych w sprawach toczących się przed ETPC. Z jej obserwacji wynika, że organizacje pozarządowe, w tym Fundacja Helsińska, umiejętnie wywiązują się z roli „przyjaciela sądu”, a przedkładane przez nie opinie są przez Trybunał uważnie analizowane.

Na naszej stronie internetowej www.hfhr.org.pl/precedens w dziale „Aktualności” zamieszczamy teksty wszystkich wystąpień wygłoszonych na konferencji.

Dawid Sześciło

Pomoc prawna osobom ubogim

– zapadł wyrok Sądu Rejonowego w Lesznie

© sxc.hu

Sąd uznał adwokata Michała G. winnym zarzucanych mu czynów z art. 230, 286 § 1 i art. 284 § 2 k.k. tj. płatnej protekcji, przywłaszczenia mienia swoich klientów i oszustwa. Michał G. został skazany na 2 lata pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat, zakaz wykonywania zawodu adwokata przez 8 lat, nakaz naprawienia szkody w wysokości 37 tys. zł oraz grzywnę w wysokości 6 tys. zł. Wyrok po uprawomocnieniu ma zostać opublikowany w całości w lokalnej gazecie. Nie jest on prawomocny.

Sprawa została wszczęta po doniesieniu popełnienia przestępstwa, jakie złożył jego klient, rolnik, Józef B., wspierany przez miejscową Obywatelską Grupę Inicjatywną. W związku z precedensowym charakterem sprawy i zachodzącą koniecznością kontroli postępowania pod kątem jego rzetelności, udział w postępowaniu w charakterze przedstawiciela społecznego na podstawie art. 90 k.p.k. brała od pierwszej rozprawy Helsińska Funda-

17 maja 2007 r. w Sądzie Rejonowym w Lesznie zapadł wyrok skazujący wobec adwokata Michała G. Wyrok ten potwierdza, że podstawową zasadą jaką powinien kierować się adwokat jest dobro klienta, bez względu na jego poziom zamożności i wykształcenia.

cja Praw Człowieka. Fundacja interweniowała również w sprawie na etapie postępowania przygotowawczego.

Józef B. (pokrzywdzony w sprawie), rolnik, wobec którego toczyło się postępowanie karne, dotyczące paserstwa kawy, zwrócił się do adw. Michała G. z prośbą o pomoc prawną w sprawie. Obrońca miał podjąć w szczególności czynności mające skutkować zamianą środka zapobiegawczego z tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe. Adwokat pobrat od córki pokrzywdzonego wynagrodzenie w wysokości 7 tys. zł. Następnie skontaktował się z nią ponownie, żądając dodatkowo co najmniej 2 tys. zł. Powołał się równocześnie na wpływy w poznańskim sądzie. Pomimo tych zapewnień zażalenie złożone przez adw. Michała G. zostało oddalone. Następnie Michał G. przewidując możliwość zamiany tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe pobrat od córki Józefa B. 45 tys. zł, twierdząc, że taka może być kwota poręczenia. Areszt został faktycznie uchylony. Pokrzywdzony otrzymał jednak z sądu informację, że kaucja wynosiła tylko 10 tys. zł. W czasie spotkania z oskarżonym żądał on wyjaśnienia, co się stało z pozostałymi 35 tys. zł. Na jednym ze spotkań przy pomocy swojej córki nagrał na dyktafonie rozmowę z adwokatem, w której przyznawał się on *de facto* do zarzucanych mu w postępowaniu czynów. Sąd potraktował przedmiotową kasetę – koronny dowód w sprawie za zawierającą oryginalne i niezmontowane nagrania.

Ze względu na opisane okoliczności Sąd uznał adw. Michała G. winnym za-

rzucanych mu czynów – płatnej protekcji (w postaci przyjęcia co najmniej 2 tys. zł i powołania się na posiadane wpływy), oszustwa i przywłaszczenia mienia w wysokości 35 tys. zł. Sąd podkreślił również, że adw. Michał G. sprzeniewierzył się podstawowym zasadom zawodu adwokata. Wymierzona kara została zawieszona ze względu na dotychczasową niekaralność oskarżonego. Istotne jest, że adw. Michał G. został pozbawiony prawa wykonywania zawodu aż na 8 lat oraz, że zwrócić ma całą przywłaszczoną sumę w wysokości 37 tys. zł.

Z posiadanych przez Fundację informacji wynika, że skazanie adw. Michała G. jest pierwszym przypadkiem w Polsce tak znaczącego ukarania adwokata za nieuczciwość w stosunku do swojego klienta. Sprawy tej nie można traktować jednak jako wpisującej się w obecną sytuację polityczną w Polsce – dostrzegane go, również w Fundacji, wywierania nacisku i nadużywania władzy przez organy władzy publicznej w stosunku do adwokatów (tak twierdził obrońca oskarżonego). W sprawie tej faktycznie mieliśmy do czynienia z osobą pokrzywdzoną, oszukaną przez adwokata, a działania prokuratury zmierzały do rzetelnego wyjaśnienia sprawy. Przypadek adw. Michała G. dowodzi, że konieczne są w Polsce dalsze kroki zmierzające do zapewnienia wysokiej jakości usług prawnych świadczonych osobom ubogim. W ich przypadku najczęściej dochodzi do naruszenia zasady równości broni i innych gwarancji rzetelnego procesu.

Maciej Bernatt

Kolejna interwencja w sprawie stosowania tymczasowego aresztowania

Do Programu Spraw Precedensowych zgłosiła się rodzina lekarza z niewielkiej podpoznańskiej miejscowości. Doktor X. od września 2006 r. przebywał w areszcie śledczym, pod zarzutem fałszowania skierowań na badania psychiatryczne, mające umożliwić uniknięcie służby wojskowej przez poborowych. Oskarżenie opierało się na zeznaniach tylko jednej osoby, pracow-

nika obsługi szpitala ze stwierdzonym zaburzeniem umysłowym. Żaden z poborowych nie potwierdził swojej znajomości z lekarzem.

Okres tymczasowego aresztowania był przedłużany przez Sąd Rejonowy w P. trzykrotnie. Zawsze jako uzasadnienie zastosowania tego środka zapobiegawczego podawana była obawa mactwa oraz grożący

wysoki wymiar kary. We wszystkich trzech przypadkach orzekł ten sam asesor sądowy.

Na kolejnym posiedzeniu w sprawie przedłużenia zastosowania tymczasowego aresztowania pojawił się obserwator z ramienia PSP. Sąd Rejonowy w P. zdecydował o przedłużeniu stosowania tego środka zapobiegawczego. Na tym etapie postępowania w sprawie, inter-

© sxc.hu

Czy osoba pozbawiona wolności może wziąć ślub?

Do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wpłynęły dwie skargi dotyczące problemu zawierania małżeństw przez osoby osadzone w zakładach karnych. Okazuje się, że polskie regulacje poważnie utrudniają realizację prawa do zawarcia małżeństwa przez osoby pozbawione wolności, a decyzję w tej kwestii oddają w ręce naczelnika więzienia.

Pierwszy ze Skarżących, Rafał F. został oskarżony o gwałt na I.K., która odstąpiła od popierania oskarżenia i wyraziła chęć zawarcia z Rafałem F. związku małżeńskiego. Odmowę udzielenia zgody na jego zawarcie uzasadniono brakiem odpowiednich warunków na przeprowadzenie ceremonii ślubnej w więzieniu. Ponadto stwierdzono, że wola zawarcia małżeństwa została wyrażona jedynie na potrzeby postępowania karnego, a w związku Pawła F. i I.K. brakuje elementów bliskości.

Druga skarga (nr 24023/03) wniesiona została przez Pawła J., skazanego, który w trakcie pobytu w zakładzie karnym poznał i rozwinął znajomość ze skazaną M.H. odbywającą karę w tym samym zakładzie. Kiedy Pawła J. przeniesiono go do innego zakładu karnego, to wraz z M.H., złożyli oni do Ministra Sprawiedliwości wniosek o zezwolenie na zawarcie małżeństwa w więzieniu. Na wniosek ten odpowiedział odmownie Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej. W odpowiedzi na skargę do Rzecznika

Praw Obywatelskich Skarżący otrzymał odpowiedź, że jego związek zaczął się i rozwijał się w sposób nielegalny, poprzez przesyłanie „grepsów” i z punktu widzenia społecznej rehabilitacji skazanych nie jest godzien ochrony prawnej.

Zarówno F. jaki i J. zaskarżyli decyzje odmawiające im prawa do zawarcia związku małżeńskiego jako niezgodne z art. 12 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, gwarantującym prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny oraz art. 13 Konwencji ustanawiającym prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego, w przypadku gdy zostały naruszone prawa i wolności gwarantowane Konwencją.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka podniosła w przedstawionej Trybunałowi „opinii przyjaciela sądu”, że prawo do zawarcia związku małżeńskiego jest jednym z podstawowych praw gwarantowanych przez szereg umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka, także EKPCz, co zostało

ciąg dalszy na stronie 8

wencji podjęta się Fundacja Helsińska. W dniu 14 czerwca 2007 r. w ramach prac Programu Spraw Precedensowych przedstawiona została Sądowi Okręgowemu w K., rozpoznającemu zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w P., „opinia przyjaciela sądu”.

W opinii podniesiony został argument, że zgodnie z licznymi wyrokami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka tymczasowe aresztowanie stosuje się wyjątkowo wtedy, gdy inne środki zapobiegawcze nie mogą zabezpieczyć prawidłowego toku

postępowania. W przypadku Pana X. Prokuratura zabezpieczyła większość dowodów i przesłuchała świadków. Usprawiedliwienie zastosowania tymczasowego aresztowania koniecznością zabezpieczenia przez Prokuraturę historii chorób poborowych jest ewidentnym przykładem naruszenia standardów wynikających z orzeczeń Trybunału, ponieważ nie wskazuje, jakie ewentualne działania mógłby podjąć podejrzany, by utrudnić tę czynność. Ponadto wskazano, że obawa mactwa jako podstawa zastosowania

tymczasowego aresztowania nie może być wykorzystywana w sposób automatyczny, bez uzasadnienia w jaki sposób niezastosowanie tymczasowego aresztowania miałyby się przyczynić do utrudniania przez podejrzanego postępowania dowodowego.

Sąd Okręgowy w K. przychylił się do opinii Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i postanowił uchylić zaskarżone orzeczenie Sadu Rejonowego w P. i zmienić stosowany środek zapobiegawczy na poręczenie majątkowe.

Grzegorz Godlewski

potwierdzone w wielu wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (np. *F. Przeciwko Szwajcarii*, skarga nr. 11329/85, wyrok z dnia 18 grudnia 1987 r. par 32). Prawo do życia rodzinnego zostało wymienione także w stworzonym przez Trybunał katalogu praw, których przebywający w zakładzie karnym nie może być pozbawiony (*Hirst przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr. 24025/01, wyrok z dnia 6 października 2005 r., par 69). Trybunał stwierdził, że wszelkie ograniczenia prawa do życia rodzinnego, uznawanego za szczególnie ważne ze względu na więzi społeczne tworzone przez rodzinę, muszą być *explicite* wymienione w akcie prawnym i muszą być oparte o racjonalne podstawy (*Hirst przeciwko Wielkiej Brytanii*, j.w.).

HFPC wskazała także, że argument o braku możliwości podjęcia pożycia małżeńskiego przez J. i M.H. jest nie trafiony, ponieważ Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że podstawą związku małżeńskiego jest utworzenie legalnej więzi pomiędzy kobietą a mężczyzną i to od nich zależy, czy zdecydują się na zawarcie związku małżeńskiego bez możliwości prokreacji, gdyż ta funkcja małżeństwa jest wtórna (*Hammer przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 7114/75, raport Komisji z dnia 13 grudnia 1979 r.).

Polskie władze więzienne odmawiając udzielenia zgody na zawarcie małżeństwa powoływały się na potrzebę zagwarantowania porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym. Ceremonia zawarcia małżeństwa miała rzekomo stwarzać zagrożenie dla prawidłowego działania ośrodka penitencjarnego. Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał w swym wyroku (*Hirst przeciwko Wielkiej Brytanii*, j.w.), że uzasadniając decyzję o odmowie zgody na zawarcie małżeństwa, władze więzienne powin-

ny wskazać konkretne niebezpieczeństwo, jakie miałyby taka uroczystość wywołać dla bezpieczeństwa i porządku w zakładzie karnym.

W polskim kodeksie karnym wykonawczym nie ma przepisów regulujących zagadnienie zawierania małżeństw w zakładach karnych. Fundacja uważa, że brak ścisłego uregulowania tej kwestii pozostawia pole dla niekorzystnej dla więźniów interpretacji prawa do zawarcia małżeństwa i to bez możliwości kwestionowania decyzji władz więziennych przed innymi organami. Ponadto zauważyć należy, że w art. 106 Kodeksu karnego wykonawczego zapewnia się osobie przebywającej w zakładzie karnym prawo do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z postugi religijnej. Zawarcie małżeństwa na drodze wyznaniowej niewątpliwie stanowi wykonywanie praktyki religijnej. W opinii Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka przepis ten ustanawia dysproporcję pomiędzy osobami chcącymi wstąpić w związek małżeński na drodze cywilnej, a tymi, którzy chcą go zawrzeć na drodze wyznaniowej.

HFPC zwróciła ponadto uwagę na kwestię ustanowienia drogi odwoławczej od decyzji naczelnika więzienia, odmawiającej zgodny na zawarcie małżeństwa. W obecnym stanie prawnym jest to decyzja dyskrecjonalna, kwestionowanie jej jest bezcelowe, nie ist-

nieje bowiem wzorzec, z którym można by tę decyzję skonfrontować. Ponadto Fundacja przypomina, że zgodnie z polskim prawem, jedynie przeszkody małżeńskie wymienione w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (wiek, ubezwłasnowolnienie całkowite, choroba psychiczna, bigamia, pokrewieństwo i powinowactwo, przysposobienie) stanowią przesłankę odmowy udzielenia zgody na zawarcie małżeństwa. Decyzję w tej sprawie podejmuje podmiot fachowy, a więc kierownik stanu cywilnego bądź sąd. Naczelnik więzienia nie posiada właściwych kwalifikacji do decydowania o tym, czy dane osoby mają zdolność zawarcia związku małżeńskiego. W związku z tym orzekanie w tym zakresie powinno zostać wyłączone spod jego kompetencji.

HFPC wyraża nadzieję, że wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w razie pozytywnego dla Skarżących rozstrzygnięcia sporu, będzie stanowił impuls do wprowadzenia do polskiego systemu prawnego ścisłych zasad udzielania zgodny na zawarcie małżeństwa przez osoby przebywające w zakładach karnych.

Kanstantsin Dzehtsiarou
Grzegorz Godlewski

WSPÓLPRACOWNICY PROGRAMU SPRAW PRECEDENSOWYCH

- » **dr Adam Bodnar** – Koordynator PSP; adiunkt w Zakładzie Praw Człowieka WPIA UW.
- » **Dorota Pudzianowska** – prawnik, socjolog; doktorantka w Katedrze Prawa i Postępowania Administracyjnego WPIA UW.
- » **Maciej Bernatt** – doktorant w Zakładzie Europejskiego Prawa Gospodarczego Wydziału Zarządzania UW, absolwent stosunków międzynarodowych UW.
- » **Kanstantsin Dzehtsiarou** – prawnik, stażysta z ramienia Open Society Institute
- » **Michał Ziółkowski** – student Kolegium MISH.
- » **Dawid Sześcito** – student Kolegium MISH.
- » **Grzegorz Godlewski** – student WPIA UW.

HR HELSIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA

Helsińska Fundacja Praw Człowieka Program Spraw Precedensowych

ul. Zgoda 11; 00-018 Warszawa
tel.: 022 556 44 71 • faks: 022 556 44 75
e-mail: a.bodnar@hfhr.org.pl
m.bernatt@hfhr.org.pl
d.pudzianowska@hfhr.org.pl
strona www: www.hfhrpol.waw.pl/precedens/

Projekt, DTP: **HR&HARE DESIGN**,
Helena Csató-Zakrzewska

DRUK: **Bożena Żak BK Poligrafia**
ul. Sokola 11; 05-807 Podkowa Leśna

Działalność Programu Spraw Precedensowych wspierają

Projekt finansowany ze środków
Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe

Główni partnerzy PSP:

